

Karl XII 300 år

Det är 300 år sedan Karl XII dog i strid. Vi ser honom som en betydande historisk person under sin levnadstid då den svenska historien utvecklades och fortsatte långt efter hans död. Även i dagens politik och politiska klimat fortsätter han att vara relevant.

Speltid: 24 min.

Från: 10 år

Ämne: Historia

Produktionsland:
Sverige, 2018

Svensk version:
© Filmo, 2018

Ansvarig utgivare:
Sandra Ortíz del Gaiso

Filmnr: EDU0086

**För ytterligare
källinformation:**
Kontakta Filmo
08-445 25 50

Filmen behandlar hela Karl XII regeringstid från det att han kröntes som 15 åring till dess att han avled den 30:e november 1718. I inledningen får vi följa hur ryska sjöstridskrafter härjar i den svenska skärgården och närmar sig Stockholm. Framfarten stoppas av den kraftfulla Vaxholms fästning och slås tillbaka vid slaget vid Stäket. Vikten av slaget betonas med att berättaren säger att allt kommer att avgöras, vilket antyder att Sveriges självständighet står på spel. Därefter följer ett segment om hur allvarligt kriget drabbat Sverige och den svenska befolkningen.

Nu börjar den kronologiska berättelsen om Sverige och Karl XII under hans år vid makten. Det börjar med Karl XI död och kröningen av hans son. Karl XI kommer att nämnas flera gånger och hans betydelse för moderniseringen av armén och militariseringen av Sverige ges stor betydelse. En så ung och oerfaren konung betraktas av grannländerna, Danmark, Polen-Sachsen och Ryssland som en svaghet som bör utnyttjas. Dessa tre/fyra stater förklarar krig mot Sverige och går till angrepp från flera håll. Karl XII tar sig an sina motståndare en efter en och besegrar först Danmark som snabbt kapitulerar. Under tiden har den ryske tsaren Peter invaderat de svenska östersjöprovinserna i Balticum.

De svenska och ryska arméerna möts sedan under slaget vid Narva, ett slag som ofta nämns i militärhistoriska sammanhang som en av de mest otroliga segrarna någonsin bland annat eftersom den ryska armén var fyra gånger så manstark som den svenska. Polen besegras därefter men kriget med Ryssland fortsätter. Vid Poltava besegras den svenska armén i grunden och Karl XII flyr till det Ottomanska riket. Under kungens

fleråriga frånvaro fortsätter kriget och de tidigare besegrade tar till vapen igen. Karl XII återvänder till Sverige och försöker slå ut Danmark genom att erövra Norge och dör den 30:e November 1718. Här återupptas historien om vilka lidanden det stora nordiska kriget åsamkade befolkningen i de drabbade områdena.

Nyckelord

svenska regenter, kungar, stormaktstiden, östersjöriket, levnadsvillkor, karolinska soldater, Karl den tolfte, folkbokföring, stridsföring, 1700-tal, Sverige

Frågor efter visning

1. Vad tror du att filmskaparen menar när hen i slutet av filmen spekulerar om att det antagligen var bra att Sverige förlorade sina östersjöbesittningar och slutade att betraktas som en stormakt?
2. Karl XII har dåligt rykte i vissa kretsar och bra rykte i andra, hur kan det komma sig tror du? Hur är din syn på Karl XII?
3. Trots att Karl XII bara var 15 år när han kom till makten lyckades han besegra nästan alla sina fiender. Hur lyckades han med det, vilka var de viktigaste förutsättningarna för hans framgångar?
4. Varför hade Sverige så många fiender? Undersök Sveriges historia innan Karl XII kröntes för att finna svar på frågan.
5. De svenska makthavarna hade länge haft en dröm om att Östersjön skulle bli ett svenskt innanhav. Varför ansåg man att östersjöbesittningarna var så viktiga?
6. Vilka var de vanligaste dödsorsakerna bland soldater? Förklara varför.
7. Hur kom det såg att Karl XII inte efterlämnade sig några arvingar? Vilken typ av liv levde kungen? Tror du att han hade valt att leva som han gjorde om han haft möjlighet att välja.
8. De flesta människor förlorade på att det var krig, många dog i strider andra i sjukdomar och svält. Krig orsakade även fattigdom hos vanligt folk som fick stå för kostnaderna. Det fanns dock en liten grupp människor som tjänade på att det var krig, vilka var det och hur gick det till?
9. Återge krigets förlopp och fundera över hur det genomfördes och om Karl XII begick några misstag och vad dessa ledde till.

Praktisk uppgift åk 4-7

Låt eleverna arbeta självständigt med vad som hände sedan. Du bestämmer hur de ska hitta information och hur de ska lämna in sina uppsatser. Välj en eller flera punkter att svara på. De kan också rita.

Hur blev det för folket när kungen hade dött? Tips på funderingar är:

- Hade alla fortfarande kunskap om att sköta en bondgård och tunga sysslor?
- Hade alla fortfarande kunskap om att jaga och ta hand om jaktmarker?
- Antalet män och kvinnor och barn – är de jämnt fördelade och hur påverkar det samhället beträffande mat, befolkningsökning, trygghet, familjer?
- Hur valde man en ny kung? Han fick ju inga egna barn som kunde ärva tronen.
- Fundera på hur de återvändande soldaterna mådde när de kom hem igen efter kanske tiotals år av krig. Var de friska eller skadade och fick

tas omhand? Hur kändes det för den övriga familjen tror du?

Praktisk uppgift åk 8-9 samt gymnasiet

Låt eleverna i par söka information om Karl XII på olika åsiktssidor, faktasidor och historiska sidor samtidigt som de svarar på följande frågor:

- Karl XII har olika typer av rykte som gör att han framställs på olika vis, undersök hur det kan komma sig?
- Tag därefter reda på din syn på Karl XII?

Observera att uppgiften kan vara svår i vissa grupper då sidorna de hamnar på kan ha nazistiska och rasistiska kopplingar. Kan finnas poäng att förekomma genom att diskutera med eleverna hur olika människor tagit sig an vår forna kung. Att deras uppgift är att de ska ta reda på hur det kommer sig. Hitta gärna någon artikel om kristallnatten och demonstrationer i Stockholm (eller ni kanske har någon bättre koppling i ditt område) att starta diskussionen från.

Internetkällor

Populärhistoria populärhistoria.se/artiklar/orsakade-karl-xii-stormaktvaldets-fall

NE ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/karl-xii

Svenskt biografiskt lexikon (SBL) sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=12357

Historiska historiska.se/forskning/bocker-och-rapporter/boken-sverige-i-tiden/

Livrustkammaren livrustkammaren.se/sv/karl-xii-0

FILMO

En del av Swedish Film AB

Box 6014 • 171 06 Solna • SWEDEN • Tel: 08-445 25 59 • Fax: 08-445 25 60
info@filmo.se • www.filmo.se

Filmen *Karl XII 300 år* passar bra för undervisning i historia i grundskolan och för historia i gymnasiet.

Syfte, historia, LGR11

Genom undervisningen i ämnet historia ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer,
- Reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv.

Centralt innehåll i årskurs 4-6, historia, LGR11

Norden och Östersjöriket Sverige, cirka 1500–1700

- Det svenska Östersjöriket. Orsakerna till dess uppkomst och konsekvenser för olika människor och grupper runt Östersjön.
- Den svenska statens framväxt och organisation.
- Möjligen också: Nordens och Östersjöområdets deltagande i ett globalt utbyte, till exempel av handelsvaror, språk och kultur.

Syfte för historia, LGY11

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
- Förmåga att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder.
- Centralt innehåll innefattar inte tidsperioden.